

Hrvatsko
društvo
Ljubljana

Studen 2020.
November 2020

Katalog RUČNIH RADOVA
Katalog ROČNIH DEL

Sekcija ručnih radova
RUŽA HRVATSKA

Sekcija ročnih del
HRVAŠKA VRTNICA

Katalog ručnih radova

Izdavač: Hrvatsko društvo Ljubljana, Brilejeva 14, Ljubljana

Izrada fotografiranih ručnih radova: Sekcija Ruža hrvatska

Urednik kataloga: Milan Pavelić

Priprema tekstova i fotografija: Ankica Pavelić

Grafički dizajn i ispis: Vias Projekt d.o.o.

Godina izdavanja: 2020.

Tiskanje kataloga omogućili su:

Javni fond Republike Slovenije za kulturne djelatnosti

Središnji državni ured Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske

I članovi Hrvatskoga društva Ljubljana

Katalog ročnih del

Založnik: Hrvaško društvo Ljubljana, Brilejeva 14, Ljubljana

Izdelava fotografiranih ročnih del: Sekcija Hrvaška vrtnica

Urednik kataloga: Milan Pavelić

Priprava besedil in fotografij: Ankica Pavelić

Grafično oblikovanje in tisk: Vias Projekt d.o.o.

Leto izdaje: 2020

Tiskanje kataloga so omogočili:

Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti

Osrednji državni urad Republike Hrvaške za Hrvate zunaj Republike Hrvaške

In člani Hrvaškega društva Ljubljana

KAZALO

1. Sekcija ručnih radova „Ruža hrvatska“	4
2. Vezenje na platnu i tehnike vezenja	5
1.1. Ravni bod	5
1.2. Bijeli vez ili rišelje	6
1.3. Plosni ili puni bod	9
1.4. Kržići	10
3. Kukičanje	11
4. Izrada čipke	14
5. Izrada cvijeća i drugih uradaka od krep papira	19
6. Izrada nakita i drugih uradaka od perlica	20
7. Patchwork	21

KAZALO

1. Sekcija ročnih del »Hrvaška vrtnica«	4
2. Vezenje na platnu in tehnike vezenja	5
1.1. Ravni vbod	5
1.2. Belo vezenje ali rišelje	6
1.3. Ploščati ali prekrivni vbod	9
1.4. Križci	10
3. Kvačkanje	11
4. Klekljanje	14
5. Izdelava rož in drugih izdelkov iz krep papirja	19
6. Izdelava nakita in drugih izdelkov iz perlic	20
7. Patchwork – krpanka	21

1.

SEKCIJA RUČNIH RADOVA „RUŽA HRVATSKA“

Sekcija ručnih radova „Ruža hrvatska“ osnovana je 22. listopada 2014. Sekciju čine Andreja, Ankica, Anita, Cilka, Damir, Irena, Lea, Maja, Mila J., Mila V. i Sašenka. Članovi sekcije sastaju se svake srijede od 18.00 do 20.00 u prostorijama Hrvatskoga društva Ljubljana na Brilejevoj 14. Organiziramo radionice, u njih uključujemo i najmlađe članove tako da svoje vještine i iskustvo prenosimo na one koji će nastaviti naš rad. Svoje uratke smo prikazali na nekoliko izložbi. Do sada su članovi sekcije uz svesrdnu pomoć cijelog članstva pripremili preko dvadeset samostalnih izložbi naših radova u Sloveniji i Hrvatskoj te u Italiji prilikom posjeta moliškim Hrvatima. Sve izložbe bile su vrlo pozitivno ocijenjene i posjećene, tako da je i na taj način predstavljeno naše Društvo u cijelini. U izradu svega izloženoga uložili smo puno dobre volje, svojega vremena i osobnog zadovoljstva. Vremena i želje za rad u sekciji imamo, ali nažalost to nije dovoljno, tako da se susrećemo s vječitim problemom, a to su financije. Želja i volja za očuvanjem ručnih radova i kulturne baštine naših predaka jača je od svih prepreka na koje nailazimo, stoga s velikim veseljem i zanosom ustrajemo u dalnjem radu.

Sekcija ručnih radova „Ruža hrvatska“

*Ankica Pavelić
voditeljica sekcije*

SEKCIJA ROČNIH DEL »HRVAŠKA VRTNICA«

Sekcija ročnih del »Hrvaška vrtnica« je bila ustanovljena 22. oktobra 2014. Sekcijo sestavljajo Andreja, Ankica, Anita, Cilka, Damir, Irena, Lea, Maja, Mila J., Mila V. in Sašenka. Člani sekcije se srećujemo vsako sredo od 18.00 do 20.00 v prostorijah Hrvaškega društva Ljubljana na Brilejevi 14. Organiziramo delavnice, v katere vključujemo tudi najmlajše člane, tako da svoje veštine in izkušnje prenesemo na tiste, ki bodo nadaljevali naše delo. Svoje izdelke smo prikazali na več razstavah. Doslej smo člani sekcije ob iskreni pomoći celotnega članstva pripravili več kot dvajset samostojnih razstav naših izdelkov v Sloveniji in na Hrvaškem ter v Italiji ob obisku moliških Hrvatov. Vse razstave so bile zelo pozitivno ocenjene in obiskane, tako da je bilo na ta način predstavljeno naše Društvo kot celota. V izdelavo vsega razstavljenega smo vložili veliko dobre volje, svojega časa in osebnega zadovoljstva. Imamo čas in željo za delo v sekciji, žal pa to ni dovolj, zato se soočamo z večno težavo, to pa so finance. Želja in volja po ohranjanju ročnih del in kulturne dediščine naših prednikov je močnejša od vseh ovir, s katerimi se srećujemo, zato z velikim veseljem in navdušenjem vztrajamo pri nadalnjem delu.

Sekcija ročnih del »Hrvaška vrtnica«

*Ankica Pavelić
vodja sekcije*

2.

VEZENJE NA PLATNU I TEHNIKE VEZENJA

RAVNI BOD

Radi se zdesna nalijevo. Igla prolazi tkaninom gore-dolje i pravi male bodove na jednakim razmacima. Taj se bod upotrebljava i kod šivanja. Kada je tkanina mekša, igla se može nekoliko puta provući kroz tkaninu i tek onda izvući konac.

VEZENJE NA PLATNU IN TEHNIKE VEZENJA

RAVNI VBOD

Radi se zdesna nalijevo. Igla prolazi tkaninom gore-dolje i pravi male bodove na jednakim razmacima. Taj se bod upotrebljava i kod šivanja. Kada je tkanina mekša, igla se može nekoliko puta provući kroz tkaninu i tek onda izvući konac.

BIJELI VEZ ILI RIŠELJE

Bijeli vez ili kako ga još zovu engleski vez neobično je lijep, ali danas više nije osobito popularan. Nekoč se rišelje radio samo bijelim koncem na bijeloj tkanini, ali sada se već radi na raznobojnim tkaninama i raznobojnim koncem. Često se radi na okviru, uz pomoć malih škarica i zahtjeva puno preciznosti i pažnje. Njime se ukrašavaju posteljina, stolnjaci, ručnici i rublje kod narodne nošnje.

BELO VEZENJE ALI RIŠELJE

Belo vezenje ali kot ga imenujejo tudi angleško vezenje je izjemno lepo, danes pa ni več posebej priljubljeno. Včasih je bil rišelje vezen samo z belo nitjo na beli tkanini, zdaj pa se izvaja na raznobarvne tkanine in s sukanci različnih barv. Pogosto se izvaja na obroču, z majhnimi škarjami in zahteva veliko natančnosti in pozornosti. Uporablja se za okrasitev posteljnинe, prtov, brisač in za spodnje perilo v narodni noši.

PLOSNI ILI PUNI BOD

Tim se bodom gusto pokrivaju manji plosnati motivi na tkanini, lističi, cvjetovi i slično, a konac mora biti nešto deblji. Ubodi su usporedni, bilo da su vodoravni, okomiti ili kosi, a svaki mora biti usko priljubljen uz prethodni pokretima slijeva nadesno na gornjoj površini tkanine. Kod plosnoga veza brojem bod je s prave strane ravan, a na naličju stoji koso, dok je kod plosnoga veza po pismu bod gotovo jednak s jedne i druge strane. Takav se vez često nalazi na narodnim nošnjama u gotovo cijeloj Hrvatskoj.

PLOŠČATI ALI PREKRIVNI VBOD

S ploščatim vbodom na gosto zapolnjujemo manjše ploskovne motive na tkanini, kot so listi, cvetovi in podobno, nit pa mora biti nekoliko debelejša. Vbodi so vzporedni, bodisi vodoravni, navpični ali poševni, in vsak vbod mora ležati tesno drug ob drugem ob premikanju od leve proti desni na zgornji površini tkanine. Pri ploščatem vbodu s štetjem je vbod na sprednji strani raven, na hrbtni strani pa pošeiven, pri ploščatem vbodu po pismu pa je skoraj enak na obeh straneh. Takšno vezenino pogosto uporabljajo na narodnih nošah v skoraj celotni Hrvaški.

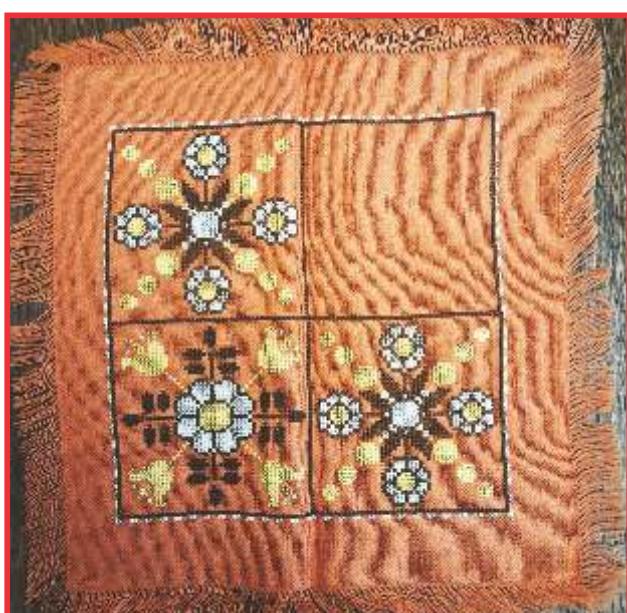
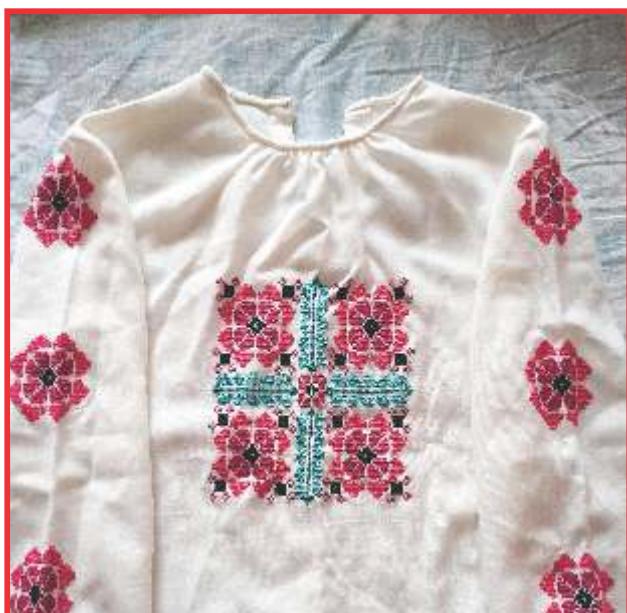

KRIŽIĆI

To je vez s brojem jer se radi brojeći niti i tako prenosi uzorak na tkaninu. Obično se radi u vodoravnim redovima: najprije se s lijeva nadesno kroz cijeli red izrade polukrižići, a zatim se vraćajući nalijevo prekriže drugim polukrižićem. Međutim, križiće je moguće vesti ako to uzorak zahtijeva i u povratnim redovima, i to okomitim i kosim križićima. U tom slučaju izradi se odmah cijeli križić. Širina i visina križića određuje se brojem niti na tkanini, a moraju biti pravilni, što znači da svaki križić pokriva jedan kvadratić. Na pravilno izrađenom vezu svi su križići okrenuti u istom smjeru.

KRIŽCI

Gre za vezenje s štetjem, saj delamo tako, da štejemo niti in s tem prenašamo vzorec na tkanino. Običajno se to naredi vodoravnih vrstah: najprej od leve proti desni skozi celotno vrsto naredimo polovične križce, nato pa se obrnemo nazaj na levo stran in jih prekrižamo še s polovičnimi križci. Križce pa lahko, če to zahteva vzorec, vezemo tudi nazaj grede, in sicer z navpičnimi in poševnimi križci. V tem primeru takoj naredimo celoten križec. Širina in višina križca sta določeni s številom niti na tkanini in morata biti natančni, kar pomeni, da vsak križec pokriva en kvadrat. Na pravilno narejenem vezenju so vsi križci obrnjeni v isto smer.

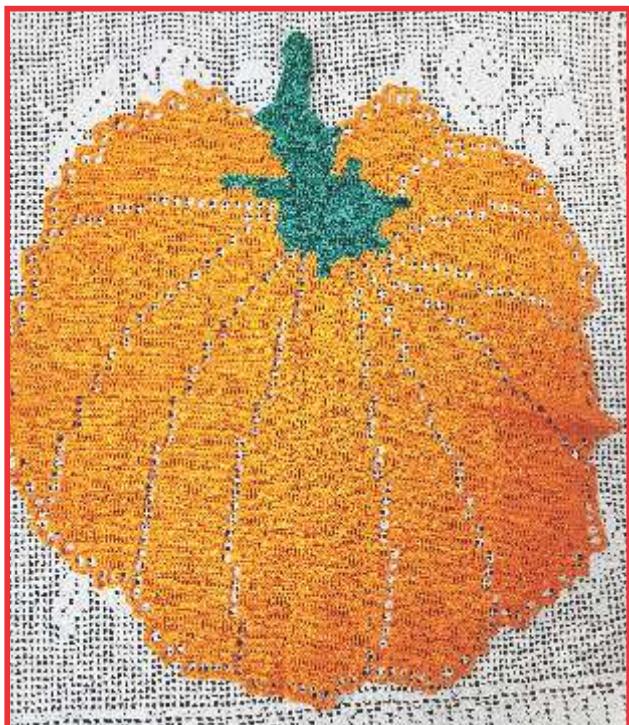
3.

KUKIČANJE

Kukičanje je prastara umjetnost. O početcima kukičanja ne znamo puno, stoga je nemoguće sa sigurnošću tvrditi gdje se zapravo razvilo. Prvi pokušaji čvrsto su povezani sa srodnim tehnikama – pletenjem, tkanjem, vezenjem i makrameom. Kukičanje poznaje različite stilove vezane uz razvoj određenih mesta i škola. Najznamenitije su mletačka, francuska, belgijska i irska kukičana čipka. Svaki je narod dodao svoje posebne značajke. U nekim je razdobljima kukičanje doživjelo pravi procvat, na primjer u doba renesanse i bidermajera. Kukičana čipka zahtijevala je manje vremena od čipke na iglu ili na batiće, stoga je bila jeftinija te se više raširila. Čipke su krasile odjeću bogataša, osobito ovratnike, obrube rukava, marame, šalove, sukne, a također i crkvene oltare i domove. Obično su kukičale žene, posebno su u kriznim vremenima svojim ručnim radom pridonijele nešto u kućni proračun. U posljednje vrijeme modni dizajneri ponovno uključuju kukičane elemente u svoje kreacije. I čipka se uspješno prilagođava novim modnim zahtjevima te svojom profinjenosti ističe eleganciju i individualnost.

KVAČKANJE

Kvačkanje je zelo stara umetnost. O začetkih kvačkanja ne vemo veliko, zato je nemogoče z gotovostjo trditi, kje se je pravzaprav razvilo. Prvi poskusi so tesno povezani s sorodnimi tehnikami – pletenjem, tkanjem, vezenjem in makramejem. Kvačkanje pozna različne sloge, ki so vezani na razvoj nekaterih krajev in šol. Najznamenitejše so beneška, francoska, belgijska in irska kvačkana čipka. Vsak narod je dodal svoje posebne značilnosti. V nekaterih obdobjih je doživelo kvačkanje pravi razcvet, na primer v času renesanse in bidermajerja. Kvačkana čipka je zahtevala manj časa od vezene ali klekljane, zato je bila cenejša in se je tudi bolj razširila. Čipke so krasile oblačila bogatašev, predvsem ovratnike, zapestne obrobe, rute, šale, krila, pa tudi cerkvene oltarje in domove. Kvačkale so navadno ženske, posebno v kriznih obdobjih so si z ročnim delom prislužile nekaj za domaći proračun. V zadnjem času modni oblikovalci ponovno v svoje stvaritve uvrščajo kvačkane elemente. Tudi čipka se uspješno prilagaja novim modnim zahtevam ter s svojo prefinjenostjo poudarja eleganco in individualnost.

4.

IZRADA ČIPKE

Čipka na batiče jedan je od načina izrade čipke. Uključuje ispreplitanje, križanje i premještanje najmanje dva ili više parova niti namotanih na izdužene drvene, posebno oblikovane male prutiće, koji se zovu batići ili bateki. U Sloveniji počeci izrade čipke sežu u vrijeme Valvasora, koji je izvještavao o čipkaricama iz Ljubljane. Najstariji poznati dokument potječe iz 1696. godine i spominje čipkarstvo u Idriji. Idrija zasigurno ima posebno mjesto u ovoj vrsti rukotvorina i umjetnosti. Tri su najvažnija čipkarska centra u Sloveniji: Žiri, Idrija i Železniki. Čipkarstvo je u tim mjestima bilo jedan od glavnih izvora prihoda od prijelaza iz 19. u 20. stoljeće pa sve do oko 1970. godine.

Pribor za izradu čipke na batiče

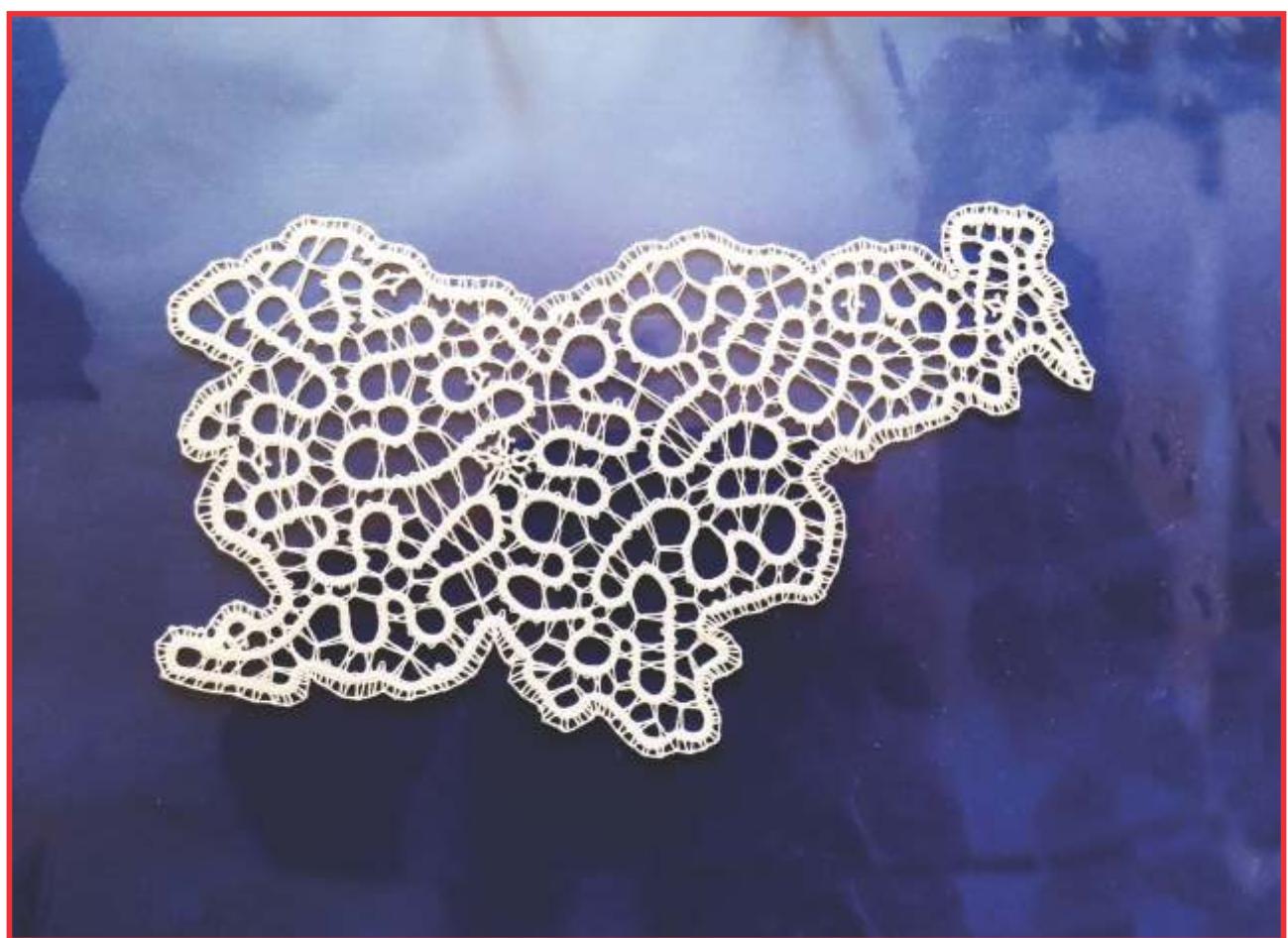
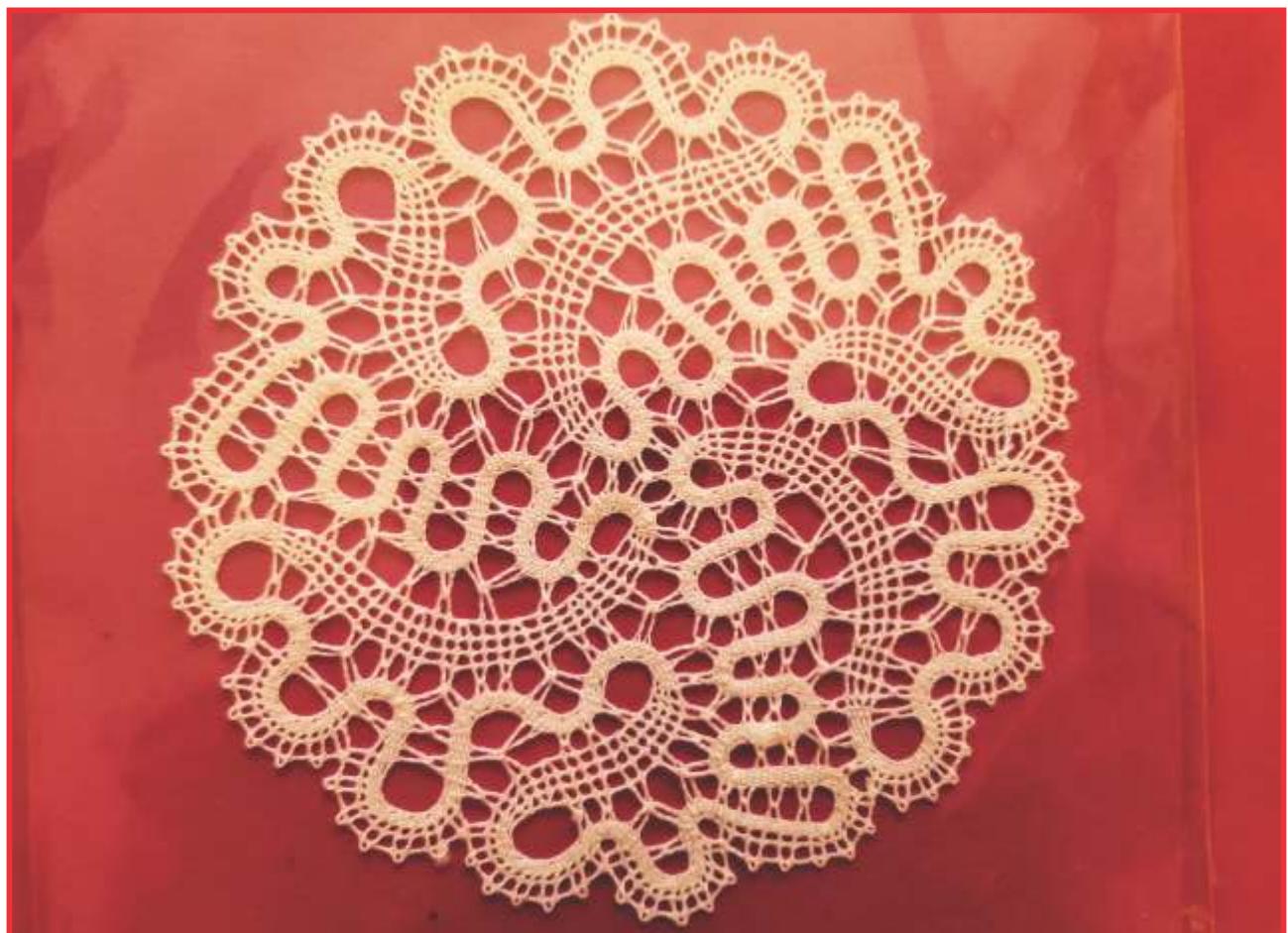
1. Valjkasti tvrdi jastuk (zove se dedek)
2. Pletena košara (pletena je od vrbovih šiba)
3. Mali drveni prutići, tj. batići (napravljeni od tvrđeg drva)
4. Uzorak s motivom (crtež na kojemu se izrađuje čipka)
5. Konac (u čipkarstvu se najčešće upotrebljavaju pamučna ili lanena nit)
6. Pribadače
7. Kukica
8. Škare
9. Kolovrat (upotrebljava se za navijanje končane niti na batiče)
10. Kolut (na kolut se navija nit)

KLEKLJANJE

Klekljanje je eden od načinov izdelovanja čipk. Pomeni prepletanje, križanje in pretikanje vsaj dveh ali več parov niti, ki so navite na podolgovate lesene, posebno oblikovane majhne palice, imenovane klekeljni. Na Slovenskem začetki izdelave čipke sežejo v čas Valvasorja, ki poroča o klekljaricah iz Ljubljane. Najstarejši znani dokument pa je iz leta 1696 in omenja klekljarstvo v Idriji. Idrija je prav gotovo v tej zvrsti ročnih del in umetnosti nekaj posebnega. Tri najpomembnejša središča klekljanja v Sloveniji so v Žireh, Idriji in Železnikih. Klekljanje je bilo v teh krajih od preloma 19. v 20. stoletje pa vse do okrog leta 1970 eden od glavnih virov dohodka.

Klekljarski pribor

1. Blazina ali bula
2. Košara ali jerbas (košara je spletena iz vrbovega šibja)
3. Klekeljni (izdelani so iz tršega lesa)
4. Vzorec ali »papirc« (to je risba, na kateri izdelujemo čipko)
5. Sukanec (pri klekljanju največ uporabljamo bombažni ali laneni sukanec)
6. Bucke
7. Kvačka
8. Škarje
9. Kolovrat (uporabljamo ga za navijanje niti sukanca na klekeljne)
10. Motovilo (na njem je navita nit)

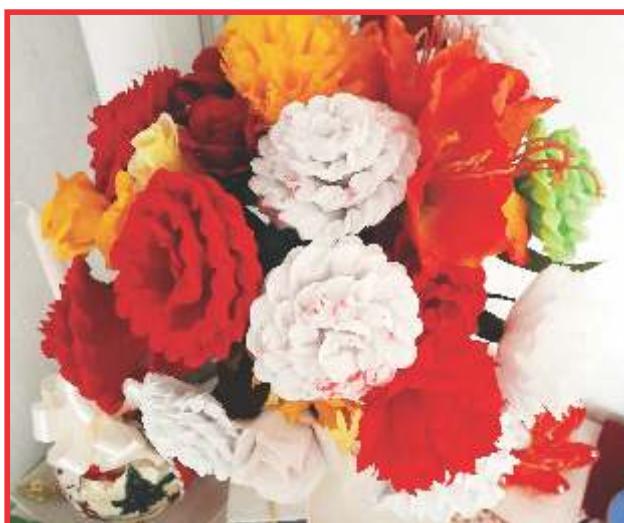
5.

IZRADA CVIJEĆA I DRUGIH URADAKA OD KREP PAPIRA

Izražavanje pomoću krep papira i kroz njega osvježava i nadahnjuje. Zbog svoje podatnosti krep papir možda više od drugih materijala nudi bezbroj vlastitih stvaralačkih interpretacija. Valja samo otkriti čud krep papira kao umjetničkoga materijala. Valja otkrivati nove likovne mogućnosti, igrati se njima i radovati svakom novom obliku. Oblikovanje krep papira konkretan je način kreativnoga izražavanja. Tehnika izrade cvijeća i predmeta od krep papira vrlo je jednostavna. Glavna je značajka izrađenih predmeta njihova trajnost.

IZDELAVA ROŽ IN DRUGIH IZDELKOV IZ KREP PAPIRJA

Izražanje s krep papirjem in skozi njega je osvežujuće in navdihujoče. Krep papir zaradi svoje prožnosti ponuja morda več kot drugi materiali, in sicer nešteto lastnih ustvarjalnih tolmačenj. Treba je le odkriti naravo krep papirja kot umetniškega materiala. Odkriti je treba nove umetniške možnosti, se z njimi poigrati in se veseliti vsake nove oblike. Oblikovanje krep papirja je konkreten način ustvarjalnega izražanja. Tehnika izdelave rož in predmetov iz krep papirja je zelo preprosta. Glavna značilnost narejenih izdelkov je njihova trajnost.

6.

IZRADA NAKITA I DRUGIH URADAKA OD PERLICA

Povijest nakita seže u najraniju ljudsku prošlost i svaka je civilizacija između ostalog svoju povijest ispisala i nikitom. Nakin je uvijek omiljen. Lijepo ga je vidjeti na drugima, lijepo ga je darovati, a još ljepše dobiti na dar. Izrada nakita od kuglica ili perlica umjetnost je ili zanat. Za pričvršćivanje perlica jednu uz drugu nanižemo iglom za šivanje ili iglom za perlice i koncem, tankom žicom ili prišivanjem na tkaninu. Perlice su dostupne u različitim materijalima, oblicima i veličinama. Perlicama izrađujemo nakit i druge predmete za osobno ukrašavanje, a također se upotrebljavaju za zavjese i mnoga druga umjetnička djela. Izrada nakita od perlica ima različite tehnike.

IZDELAVA NAKITA IN DRUGIH IZDELKOV IZ PERLIC

Zgodovina nakita sega v najzgodnejšo človeško preteklost, tako da je vsaka civilizacija med drugim svojo zgodovino pisala tudi z nikitom. Nakin je vedno priljubljen. Lepo ga je videti na drugih, lepo ga je podariti, še lepše pa ga je dobiti kod darilo. Izdelava nakita iz kroglic ali perlic je umetnost ali obrt. Če želite kroglice pritrdirti med seboj, jih nanizajte s šivalno iglo z iglo za perlice in nitko, tanko žico ali jih našijte na tkanino. Perlice so na voljo v različnih materialih, oblikah in velikostih. Iz perlic izdelujemo nakit ali druge predmete za osebno okraševanje, uporabljamo pa jih tudi za zavese in številna druga umetniška dela. Izdelava nakita iz perlic ima različne tehnike.

7.

PATCHWORK

Patchwork (engleski krpež, krprija) prema nekim podacima potječe iz drevnog Egipta, kada je korišten za izradu mnogih predmeta poput odjeće i prekrivača.

Danas je patchwork vrlo zastupljen, a sastoji se od zanimljivih komada tkanine različite boje koji se nastavljaju jedan na drugoga, tako da svaki komadić ima poseban motiv i „priču“ za sebe. Svi oni oslikavaju različite oblike i motive, tako da su sve „slike“ različite. Osnovni je način rada kod patchworka rezanje i spajanje različitih oblika i cjelina. Kod ove tehnike treba naglasiti preciznost u radu, koja je jako važna. Svaki komad patchwork tkanine mora biti pomno izmjerен i izrezan kako u dalnjem radu ne bi bilo pogrešaka i propusta.

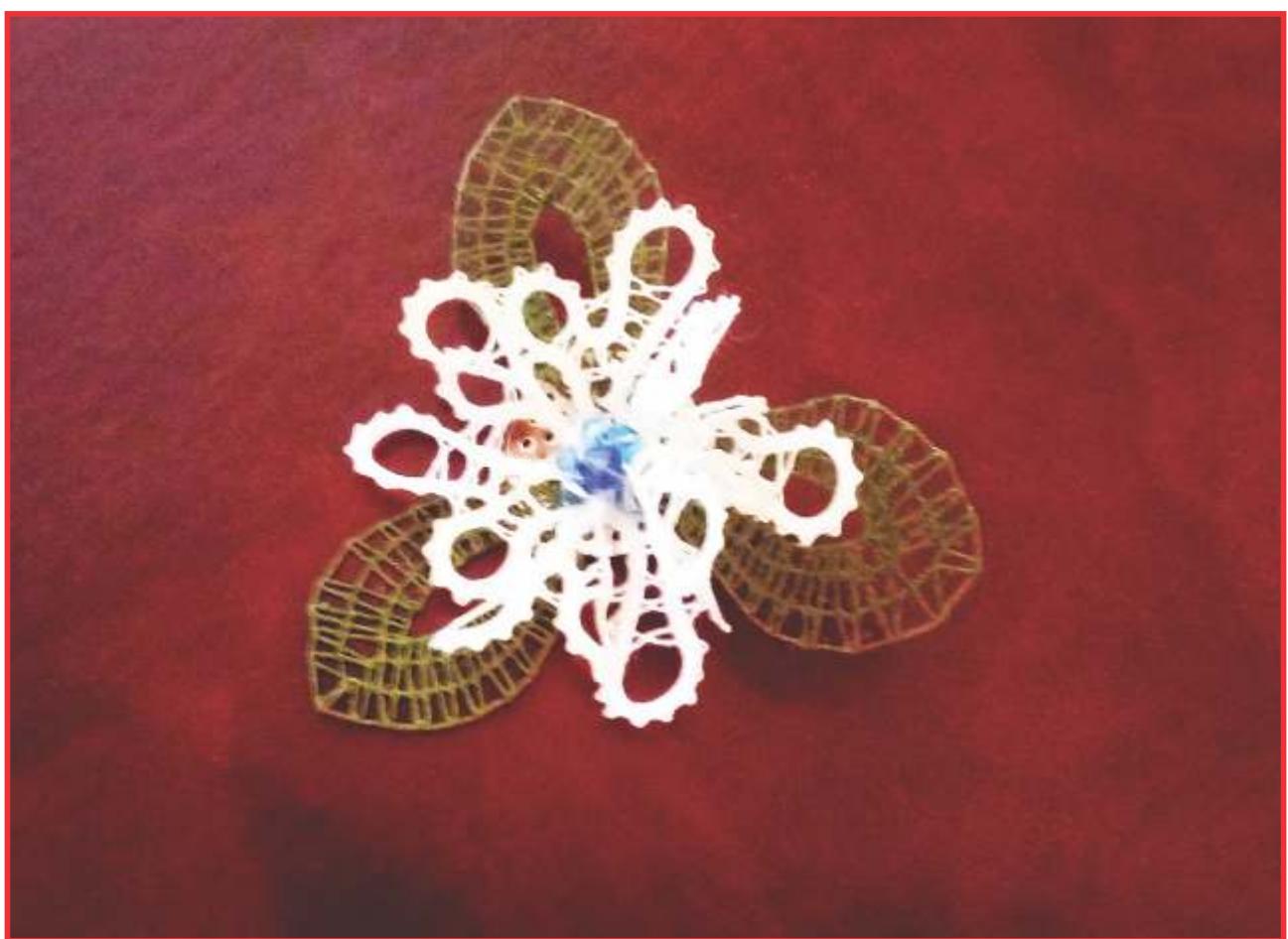
PATCHWORK - KRPANKA

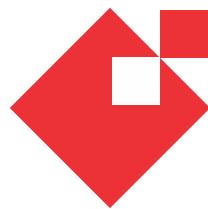
Patchwork (angleško krpanka) po nekaterih podatkih izvira iz starega Egipta, ko so ga uporabljali za izdelavo številnih predmetov, kot so oblačila in odeje.

Danes so krpanke zelo pogoste in so sestavljene iz zanimivih kosov tkanin različnih barv, ki se nadaljujejo drug na drugega, tako da ima vsak kos poseben motiv in »zgodbo« zase. Vsi prikazujejo različne oblike in motive, zato so vse »podobe« različne. Osnovni način dela s krpankami je izrezovanje in združevanje različnih oblik in celot. Pri tej tehniki je treba poudariti natančnost pri delu, ki je zelo pomembna. Vsak kos krpanke moramo točno izmeriti in razrezati, da pri nadalnjem delu ne bo napak in spodrsljajev.

Hrvatsko društvo Ljubljana

Katalog
RUČNIH RADOVA

Katalog
ROČNIH DEL

